

Jubilarni Trag Biljke NEDELJNIK #100 - Tajni život bašte

Datum: 17. Septembar

Srećan nam jubilarni, okrugli broj! Hvala svima vama koji ste odvojili vreme za čitanje Nedeljnika, a posebno onima koji su uz Nedeljnik otvorili neke nove horizonte. Nedeljnik je neka vrsta dnevnika gde mogu otvoreno i bez cenzure da delim misli o prirodi sa vama, istomišljenicima. Ja sam došla do kraja svog puta, do kraja globusa gde sam postigla suživot s prirodom. Mnogo je lakši put nego što vam se čini i upravo to želim da podelim sa vama. Jer, mene je najviše zbunjivalo kako da „pustim prirodu da radi svoj posao“ jer nisam znala gde su ta vrata, ta kvaka koja se pokrene kako bi priroda ušla u moju baštu, u moj život. Zapravo je sve u nama, potrebno je samo da volimo bez kalkulacija.

Kratak sadržaj ovog Nedeljnika:

Tajni život bašte

Nadin kutak

Tajni život bašte iznad zemlje

Tajni život bašte pod zemljom

Strah od stršljena

U šetnji s gorostasima by Jess

Ljutenica moje majke

Kiseli tomatilo

Priručnik - Dr. Ismeta Ćorić MA

Aktuelni problemi u bašti

Podsetnik na rokove

Obaveštenje o novim ponudama

Dani kada sam izgubila roditelje bili su teški, čudni i u nijansama bakarne, pa nisam stigla gubitak da doživim “ljudski i kako dolikuje”. Morala sam da mislim na nekoliko važnih problema istovremeno, bolest moje sestre, nedostatak sredstava za život, gubitak kuće. Zato mi je taj gubitak roditelja ostao u emotivnoj magli (znam da sada psiholozi imaju objašnjenje za ovo) i jedino čega se dobro sećam su predmeti koje mi je starija sestra stavila u ruke i rekla: "Ovo ti je ostavila mama."

Moja majka zvala se Jevrosima. I bilo bi to tek tamo neko staro ime da uz to nije stalno dodavala - baš kao i majka Kraljevića Marka. Zato sam celi život mislila da Kraljević Marko i ja delimo istu majku i sličnu sudbinu. I ja danas, a on nekada, ispisujem stihove svoje epske pesme.

Iako moja majka nije bila niti velika vernica (namerno ovako oštar izraz) niti dobra kuvarica, ono što mi je ostavila u nasleđe su ikona Bogorodice, dve brojanice i svesku

sa svojim receptima. Imala je širok dijapazon intresovanja i jedan divan život, ali meni su ostala samo dva elementa njenog bića – vera i hrana.

Iako u trenutku kada su mi u ruke spuštene ove predmeti ni sama nisam znala kako da ih smestim u svoj život, danas znam da je Nebo želelo da majku upamtim samo po tome - veri i posebnim jelima koje je povremeno pravila za nas.

Sve u vezi nje je izbledelo, a često mi treba vremena da se u celosti setim njenog lika, ali zato kada uzmem te brojanice u ruke osetim njene molitve, a kada otvorim svesku s receptima i miris njene ljutenice koja se tako lako pravila, a bila je opsesija svih mojih prijatelja.

U tom trenutku setim se baš onoga što je esencija njenog bića - ljubav. I baš zato je ovaj Nedeljnik broj 100 posvećen njoj. Ili majkama.

Univerzum nas priprema za to što postajemo i niti jedan korak nije beznačajan. Mene je sproveo kroz faze rasta kako bih danas razumom bila tu gde jesam.

Dao mi je **potrebu za znanjem**, pa sam celi život u sebe unosila tuđe misli, ideje, rečenice koje bruse dušu baš onako da bi se u kristalima ogledala vasseljena na jedan poseban način u kome se na prelomu vide sve nijanse mora. Sada razumem zašto su me fascinirali polinomi! Pripremali su me na kombinacije na jedan posredan način. Razvili su neku tanku mrežu u mom umu koja povezuje reči, razvija ideje, oslikava pejzaže...Ne znam da li bih mogla bez Kišove Mansarde da vidim zvezde u ljudima, bez Cvetajeve da osetim opipljivo zahvalnost, bez Majakovskog da odzvanjam u ehu, Dostojevskog da skidam patinu sa duša, bez Čajkovskog da vidim sazvežđa u svemu... Rađamo se kako bismo ostavili trag, kao tačka koja se samo jednom na taj način spaja u Univerzumu.

Dao mi je **sposobnost da trpim bol** jer mi je u jednom trenutku dao paket aranžman bola. Bolelo je do te mere da su granice zauvek pomerene. Sada, sve što i zaboli podnošljivo je.

Dao mi je **gorde ljude** da mi spuste ego, da me nauče kako da slušam tako da zaista čujem, da me nauče mudroj borbi i samopomoći.

Dao mi je i **loše ljude** da osetim prevaru, izdaju, sitne računice kako bih znala da se ogradim i zaštitim na vreme. Ovo je tek neverovatno koliko sam spremna danas da se suočim sa njima jer je lako iz vlastitog dvorišta oterati one koji su došli nepozvani. Problem je ako sa njima izađeš na javnu površinu. Zato je Trag Biljke privatna svojina čuvana od strane kerbera i dobrih ljudi.

Dao mi je **dobre ljude** kako mi oko mene napravio bedem za ovo što danas radim. Iako su dobri ljudi uvek ispred svega lošeg namerno sam ih stavila na tu poziciju kako bi se videlo da oni prave bedem oko Traga Biljke.

Dao mi je **realnost, ne iluziju**. Svest da su očekivanja ta koja nas razočaraju, a nikada ljudi.

I upravo mi je dao **majkine brojanice i svesku sa receptima** jer kada god otvorim stranu na kojoj piše Baba Milevine kiflice vratim se u ono Badnje veče kada smo svi poslednji put bili zajedno za stolom i jeli vrele kiflice i smejali se piti od kupusa koju majka nije posolila, ali smo je svi jeli da se ona ne bi osećala loše. I hvalili smo je. Jer ona nije bila neka kuvarica, ali je u svako jelo uložila ljubav. To je poslednji dan kada

sam osetila toplinu roditeljskog doma, zajednice. Sećanje na taj dan me vraća na ono što Jesam.

Mnogo toga nisam stigla da pitam roditelje. Znate, neka pitanja koje im postavljamo kada porastemo. Neki razgovori koje nikada nismo obavili lebde nad nama i zato ako vi imate priliku, ne propustajte je.

Trag Biljke je jedna od retkih samoodrživih i međunarodnih platformi koja povezuje 30 zemalja, 394 gradova

Koordinator: Goran Pivašević

Direktor: Jovan Banović

Jutjub: Sanja i Jan Rakić, Jovan Banović, Goran Pivašević

Instagram: Katarina Kremenović

Tik tok: Jovan Banović

FB stranica: Jovan Banović, Goran Pivašević

Administratori platforme: Nada Radinić, Marko Petković, Gordana Bojanić, Mia Božić, Jasmina Nenadić, Sabina Kovačić, Nina Martinović, Nedeljko Ivanešić.

Autor edukativnog programa, video materijala i tekstova sam ja Biljka.

TAJNI ŽIVOT BAŠTE

Meni je lako jer ovo tajnovanje živim. Ali, nije mi lako da vam istinu o tome prenesem. Kako i kojim rečima opisati čudesne mreže odnosa koje se odvijaju oko nas jer za njih ne postoje naše čovekolike i zemaljske reči...

Zato sam osmislila predstavu.

Bašta je pozornica na koju izlaze tri glavna lika. Biljka, biljojed – štetočina i predator – junak koji spasava biljku. Ako ovu predstavu pretočimo u bajku imamo princezu, zlog duha i princa.

Ono što najveći broj baštovana vidi su biljka i štetočina i tu se cela predstava završava. Iako ima tri čina u prvom činu je sve gotovo. Posadi se biljka, nikne, pojavi se štetočina, eliminišemo ga i to je relacija uma većine baštovana. Tu se propušta čitav jedan svet naših pomagača.

Da bi predator izašao na scenu potrebna je štetočina, jer on je taj junak u ovoj priči. A da bi predator izašao na scenu uz njega ide armija sporednih likova, njegovih pomagača. Ako dopustimo da se predstava održi do kraja, u svoja tri čina, dolazimo do samoodržive bašte, ili predstave koja se stalno odvija, ali uz kreativne slobode naših likova. U toj predstavi, na taj način održanoj, možemo stalno da uživamo.

Vratiću se na početak ovog Nedeljnika. Mnogi misle da je za postizanje samoodržive bašte potrebno mnogo vremena i strpljenja i neko posebno znanje, naprotiv, nije. Samo je potrebno da se od nečega počne, da se uhvati ta prva nit. Volela bih da je meni neko ovo rekao, ali sve knjige koje sam tada čitala na ovu temu nisu me dovele

do kraja puta, nisu mi čak dale ni osnovne skretnice, ostavile su me u stanju zbunjenosti jer su autori imali tu neku oholost osobe koja zna tajnu, ali ne želi da je podeli do kraja.

Postoje osnovni predatori koje je potrebno poznavati i oni su zaštitnici bašte u 90% uzgoja. Oni su takođe ključ za ostvarivanje i onih 10% predatorskog lanca jer se nalaze u samom centralnom delu. Na primer parazitska osica ne štiti samo krompir od zlatice, već jede jaja stenica, smrdibuba, sovica.

Zato se i Paket Prirodna Zaštita Bašte ne sastoji samo od 200 recepata za prirodne preparate već sadrži i video–vodiče putem kojih prepoznajete osnovne pomagače u bašti, setvu, sadnju i pozicioniranje biljaka zaštitnica koje su njihova staništa i prepoznavanje problema na vreme. Paket je još uvek dostupan i link do njega je ovde: <https://tragbiljke.com/paket-prirodna-zastita-baste/>

Sve je povezano ne u jedan lanac, već u mrežu koja prožima našu baštu. Štetočina je hrana, a biljke zaštitnice staništa za naše predatore. Sterilna bašta nema ostvaren lanac. Nije cilj bašta bez štetočina jer oni su važni za lanac. Cilj je ravnoteža.

Koliko vas svake sezone iscrpljuje borba sa štetočinama? Koliko vremena ulažete u nju? Ta silna ponavljanja setve, preparati koje primenjujemo, frustracija koja najviše košta? Kada se jednom prepustite kreiranju samoodržive bašte vi ste na putu koji podrazumeva mnogo lakše baštovanstvo.

I ovde ne govorim o naivnom odnosu u kome ćemo dopustiti da nam štetočine sve pojedu da bi se nahranili predatori. I te kako je potrebno delovati na štetočine, ali prirodnim preparatima jer oni nisu agresivni i vraćaju prirodu u našu baštu.

Svaki deo ovog lanca ima svoju ulogu i jednako je važan u ovoj predstavi, ali svaka predstava ima glavne likove s razlogom. Volela bih da se nakon ovog Nedeljnika okrenete oko sebe i samo zapitate. Upitnik je dovoljan da se prepustite posmatranju i važan korak u vašem duhovnom rastu.

A svi vi koji niste rezonirali sa ovim tekstom uživajte u lepoj predstavi.

Pre nego što uđem u sitne vezove tajnog života bašte čestitam jubilarni STOTI Nadin kutak i rođendan koji ćemo slaviti u ponedeljak. Nado, čast je poznavati te! Zdrava ti nama bila na mnogaja leta jer važna si nam baš takva kakva jesi. U ime cele zajednice Trag Biljke srećan ti rođendan!

Sada, kada pročitate Nadin kutak uđite u čaloriju nadzemlja i podzemlja koja prati život (i priključenije) svake naše biljke.

NADIN KUTAK

Piše: Nada Radinić

Stoti Nedjeljnik! Stoti Nadin kutak! Ravno 100!

Mogla bih taj broj tolerirati kao i svaki drugi, ali mi ljudi volimo okrugle brojeve, a naročito kad se radi o nečemu što si napravio po 100 puta, kao što je Bilja napisala

100 Nedjeljnika, a ja 100 Nadinih kutaka. Zbog toga odmah na početku želim najprije čestitati Biljani koja je pokrenula ove virtualne novine i potrudila se da svaki broj bude u službi onoga zbog čega je zamišljen.

A ono što je Bilja zamislila puno je veće od jednog tjednog newslettera. Ona nije željela ljudima samo pisati što i kada trebaju posijati ili posaditi. Željela je prenijeti znanje koje će ljudima pomoći da sami promatraju, razumiju i donose odluke u svojim vrtovima I upravo je to ono što je najvrjednije u svemu što radi.

Od početka ne pokušava čitatelje samo naučiti kako uzgojiti biljku, već kako gledati tlo, prirodu i cijeli taj odnos koji između njih postoji. I pritom nas stalno podsjeća da znanje nije nešto što treba čuvati za sebe, nego nešto što plemeniti ljudi dijeljenjem umnožavaju.

Zato Trag Biljke danas više nije samo mjesto na kojem ćete pronaći odgovor na pitanje kada nešto sijati. To je postao cijeli jedan sustav znanja, edukacije i ljudi koji su se oko te ideje okupili. A Nedjeljnik je samo jedan njegov dio – onaj koji vam svakog tjedna donese nešto novo na ekran. Biljana je imala dovoljno upornosti, znanja i volje da tu ideju iz broja u broj pretvori u nešto stvarno.

Uz Bilju su u svakom Nedjeljniku prisutni i njene desne ruke. Jovan (direktor) vrijedno editira svaki broj i šalje vam ga u e-mail sandučiće svakog tjedna. Goran (koordinator) je uvijek tu, sve budno prati i uskače kad zatreba i gdje zatreba, da bi sve savršeno funkcioniralo. Zato od sveg srca i njima čestitam na jubilaranom, 100-tom broju.

Da bi Nedeljnik bio šarolik i raznovrstan tematikom, povremeno se sa svojim tekstovima pridruže i članovi Zajednice Trag Biljke. Svi znamo Jess i njene Gorostase gdje nam Jasmina na živopisan način piše o ljekovitim biljkama. Ismeta nas je također u nekoliko navrata upoznala s makrobiotičkim pristupom prehrani i prilagodbi na promjene oko nas. Nadalje, našle su se tu i vrlo inspirativne i dirljive priče članova i pratitelja Traga Biljke. Biljana je u Nedjeljniku napravila prostor u kojemu nisu samo njezini tekstovi važni, već i drugi ljudi dobivaju priliku ispričati svoje priče, iskustva i dati znanje.

Čestitam 100-i broj i svima vama koji ste uz nas od samog početka, a onda i svima koji ste se malo po malo priključivali i sada se newsletter Trag Biljke može pohvaliti s preko 35 tisuća pretplatnika.

Kad mi je Bilja predložila da pišem kolumnu za newsletter Trag Biljke, pomislila sam da uz sve ono što Bilja ima za ponuditi ovdje, ja mogu samo smetati i ometati prirodan tok ovog newslettera na kojeg će se ljudi preplatiti da bi pratili Biljanu Banović, njen autorski rad i bili u toku sa svim radnjama u vrtu i oko vrta, po metodi Trag Biljke. Uzela sam u obzir i da većina čitatelja nema dovoljno vremena da bi u miru sjeli i pročitali sav ponuđeni sadržaj i da će mnogi možda samo preskočiti Nadin kutak, jer ne smatraju da u njemu mogu naći nešto korisno.

Ali, pošto je Bilja bila vrlo optimistična i sretna što ćemo nas dvije rame uz rame surađivati u Nedjeljniku, (još uvijek čuvam njenu glasovnu poruku u kojoj mi ushićeno o tome govori), ja sam prihvatila tu čast i pustila da me rijeka nosi. Bilja je predložila da se moja kolumna zove Nadin kutak što mi se odmah svidjelo i krenuli smo s prvim brojem 28. listopada, 2024.

Svaki tjedan, već dvije godine pišemo, ona o vrlo važnim stvarima, ja o malo manje važnima, ali nikada se nismo dogovarale oko sadržaja niti je jedna znala što će druga pisati. Stoga joj se od srca zahvaljujem na povjerenju koje mi je iskazivala u svih ovih 100 brojeva. Lijep je osjećaj kad imaš nečije puno povjerenje.

Pošto je Nadin kutak jedna mala kolumna, u nju ne stane sve ono što sam htjela staviti (slike, videa, dugi tekstovi...). Od prije sam imala svoj blog koji sam godinama pisala i više nije bio aktivan, pa se nametnulo kao zgodno rješenje da drugi dio Nadinog kutka objavljujem na svom blogu i tako proširim prostor, a i tematiku sadržaja. Zato u gotovo svaki nedjeljnik stavim link na moj blog gdje sam do sada pisala o raznoraznim temama, podijelila puno vrtlarskih savjeta iz svog vlastitog iskustva uz puno fotografija iz svog vrta i okućnice. Također je tu i mnoštvo raznih kuharskih recepata, velika zbirka kuharskih savjeta i trikova, podijeljene su i čitave stare kuharice s receptima za zimnicu i razna jela, obrađeno je nekoliko zanimljivih knjiga s područja biovrtlarenja, a također je i najcjelovitije obrađena tema borbe s puževima u vrtu i tako nešto se ne može naći nigdje na internetu. Ako se varam, javite mi. Nadalje, obrađene su mnoge ljekovite, ukrasne i jestive biljke, podijeljene neke lijepe priče na temu biljnog svijeta i vrtlarenja, s raznih krajeva zemaljske kugle.

Tekst koji se pročita za 10-ak minuta iziskuje nekoliko dana smišljanja teme, istraživanja, fotografiranja, uređivanja teksta, često su to rani jutarnji i kasni noćni sati kad ostali ukućani spavaju i kad ja mogu imati potpuni mir bez ometanja. Ali, sve je to jedan lijep i nadahnjujući proces kojem su uvijek inspiracija biljke i priroda općenito. Dovoljno je da prošetam svojim vrtom, pogledam neke fotografije prošlih sezona i inspiracija je uvijek tu.

Mi smo puno pisali, vi ste puno čitali i zato si s pravom imamo na čemu međusobno čestitati:

SRETAN NAM SVIMA 100-I BROJ NEDJELJNIKA TRAG BILJKE!

U slavljeničkom tonu nastavljamo i na mom blogu, pa vas pozivam da nazdravimo zajedno na linku: [Probaj ovako! NADIN KUTAK 100](#)

Lijep pozdrav!

TAJNI ŽIVOT NAD ZEMLJOM

Kada govorimo o zdravom zemljištu, često razmišljamo o kompostu, stajnjaku i organskim đubrivima. Ali zemljište nije samo podloga u kojoj biljka raste. To je živi sistem u kojem koren, mikroorganizmi, gljive, nematode i organska materija neprestano međusobno deluju.

Ako biljku stavimo u centar ovog tajnovanja oko nje se nalaze divlje biljke (korovi), biljke zaštitnice, biljojedi (štetočine) i predatori (oni koji se hrane štetočinama).

Da bih vam pojasnila, baviću se jednom biljkom. Krompirom.

Uzgoj krompira prate neke štetočine: zlatica, moljac, žičnjak. Sada smo na scenu izveli dva lika: biljku i štetočinu.

Predatori koji se hrane ovim štetočinama su bubamare, predatorske stenice, parazitske osice, trčci (oni su važni za žičnjake).

Da bi ovi predatori došli u našu baštu potrebno je da im obezbedimo hranu – naše štetočine. Ali pre svega stanište. Tu dolaze na scenu biljke zaštitnice.

Biljke zaštitnice su vam pojašnjene kroz serije epizoda i tekstova u Nedeljniku. Niti jedna biljka u Projektu bašte nije postavljena samo kao hrana, svaka ima ulogu u integralnoj zaštiti. Imamo biljke indikatore, repelente, bankare, zamke, atraktante.

Konkretno za naš slučaj krompira biljke zaštitnice su detelina na stazama, hren, dalija, neven, kopar, korijander, peršun, obavezan malč na gredicama.

Jednostavno je – naš predator ima kuću, ima hranu i ostaje u bašti.

Pored njih postoje i divlje biljke (korovi) koje su uglavnom proterane iz bašte, a veliki su pomagači. One su staništa za predatore, hrana za naše biljke (TBĐ), zaštita za naše biljke (preparati se prave i od divljih biljaka).

U svemu ovome je potrebna mera i to je ono što se postepeno uči, postiže. Jer ne možemo da pustimo da se predstava odvija bez nekog reda, na početku smo mi ti koji zavodimo red i upravljamo procesom dok se ne ostvari krug zaštite. Taj proces je jednostavan – prepoznaj problem na vreme – prepoznaj korisne pomagače – postavi biljke zaštitnice. Na taj način mi radimo sve što je potrebno da se lanac predatorstva nad zemljom uspostavi.

TAJNI ŽIVOT POD ZEMLJOM

Ono što zaista ne vidimo, ali se jednako dinamično odvija oko nas je lanac predatorstva pod zemljom. Sastoji se od mnogo elemenata, ali ja sam izdvojila alelohemikalije, fitoremedijaciju i mrežu gljiva.

Alelohemikalije luče korenje biljaka i na taj način biljke ostvaruju međusobni UTICAJ.

Kadifika (*Tagetes*) posebno je zanimljiva kada želimo smanjiti pritisak određenih štetnih nematoda u zemljištu. Njen koren proizvodi sekundarne metabolite, među kojima su poznati tiofeni, poput α -tertieni. Kod određenih vrsta i sorti oni mogu doprineti smanjenju populacija fitoparazitskih nematoda.

Hren (*Armoracia rusticana*) ima potpuno drugačiji mehanizam.

Njegov koren sadrži glukozinolate. Kada se tkivo ošteti, oni se uz pomoć enzima mirozinaze pretvaraju u izotiocijanate, među kojima je posebno značajan alil-izotiocijanat. Ova jedinjenja mogu delovati na određene zemljišne patogene, nematode i druge organizme. Zanimljivo je da se ovde susrećemo sa principom biofumigacije, korištenjem biljnih jedinjenja za promenu bioloških uslova u zemljištu.

Neven (*Calendula officinalis*) u zemljište unosi organsku materiju, a njegovo korenje i biljni ostaci sadrže različite fenolne i terpenoidne spojeve. Njegova vrednost nije samo u direktnom djelovanju pojedinačnih jedinjenja. Kao deo raznovrsne bašte, neven doprinosi biološkoj raznovrsnosti, organskoj masi i aktivnosti rizosfere.

Dalija (Dahlia) stvara značajnu podzemnu i nadzemnu biomasu.

Njeno korenje utiče na fizičku strukturu zemljišta, a nakon razgradnje biljni ostaci postaju izvor organske materije za mikroorganizme. Putem alelohemikalija kao što su flavonoidi utiče na rizosferu.

Cinija (Zinnia) putem fenolnih jedinjenja podiže imunitet biljkama i naravno, vrši uticaj na rizosferu.

Umjesto da od svake biljke tražimo samo jednu funkciju, hranu, možemo da posmatramo baštu kao zajednicu biljaka koje međusobno doprinose zdravlju zemljišta.

Fitoremedijaciju rade amaranti (cela familija u koju spada cvekla, blitva, spanać...) i suncokreti. Proces koji se odvija u zemljištu je fitotransformacija i fitofiltracija u okviru kojih se zemljište čisti od pesticida, teških metala i radionuklida.

A ona jako važna mreža, gljive, nam je često potpuno nevidljiva. Samo nekada, kada nam nakon kiše niknu gljive na PMovima postajemo svesni da postoje. Ovo je možda najvažnija mreža koja ima uticaj na imunitet cele bašte. Ispod površine zemljišta prostire se ogromna mreža sitnih niti koje nazivamo hifama. Njihov splet čini micelijum, telo gljive koje može prolaziti kroz zemljište, oko čestica zemlje i između korenja biljaka.

To je jedan od najfascinantnijih delova života u zemljištu.

Mnoge gljive stupaju u vrlo blizak odnos sa biljkama koji nazivamo mikorizom. Gljiva se povezuje sa korenom biljke i između njih nastaje svojevrsna razmena. Biljka putem fotosinteze proizvodi šećere i deo njih daje gljivi. A gljiva svojim finim hifama prodire u prostor zemljišta koji je korenu teško dostupan. Na taj način biljka može dobiti više vode i određenih hraniva, naročito fosfora. Biljka hrani gljivu ugljenikom, a gljiva biljku vodom i mineralima i to je simbol partnerstva od koga možemo puno da učimo.

Kada posmatramo biljku iznad zemlje, često zaboravljamo da se ispod nje nalazi čitav svet. Koren nije sam u zemlji. Oko njega žive bakterije, gljive, nematode, sitni organizmi i brojni drugi stanovnici zemljišta. Svi oni učestvuju u razgradnji organske materije i kruženju hraniva.

Mikorizne gljive mogu da povežu različite delove zemljišta svojim hifama i na taj način stvaraju svojevrsnu podzemnu mrežu. Slično je internetu.

List koji padne na zemlju ne nestaje. Koren koji odumre ne nestaje. Grana, stabljika i drugi biljni ostaci postaju hrana čitavoj zajednici organizama. Samo ako im dopustimo. Jer ako svake godine ulazimo s mehanizacijom i obrađujemo našu baštu mi ovu vezu kidamo. Jer ovde nije reč o tome kako dodati mikorizu u svoju baštu već kako omogućiti da naša već postojeća mikoriza živi. Što su veće hife to je veća stabilnost zemljišta.

Kako je moguće da savremena poljoprivreda ide tako daleko od ove istine?

LJUTENICA MOJE MAJKE

Mileva je bila baba jednog Zvezdana. Vrlo blaga žena koju biste sigurno želeli da imate za babu. Zvezdanu smo svi na njoj zavideli, a posebno ja koja nikada nisam imala babu. Otac se oženio kao već sredovečan čovek i usput je izgubio roditelje do mog rođenja, a majka je bila siroče. Mislim da je baba jako važan deo odrastanja, pa sam tako usput usvajala tuđe babe i eto me danas na gerijatriji tri puta nedeljno. I ovde bi psiholozi imali šta da dodaju.

Mileva je bitna samo zbog kiflica jer ljude pamtimo po različitim tragovima, a neke baš po receptima. Mnogo toga se ne sećam iz detinjstva, ali njenog lika da i uvek je vezan uz posebno ukusne puter kifle koje su se punile džemom od kajsija.

Tako je i moja majka ostala zapamćena po ljutenici koju je pravila za moje prijatelje. Nekada nisam jela ljutu hranu, ali tek onda kada sam se upoznala sa kapsaicinom, postala opsesivni sejač čilija, ljuta hrana je postala sastavni deo života. Ovo je jako važan detalj jer izvornu ljutenicu, onu koju je pravila moja majka, ja nikada nisam probala.

Kada sam je videla u svesci sa receptima shvatila sam da i sam recept jako liči na majku. Bio je jednostavan! Ona nije bila žena „kuvarica za torte sa 7 kora“, ona je bila biskvit kuvarica. Tako je i ova ljutenica jako jednostavna. Danas je pravim svake godine i uvek se pitam da li je ukus isti.

2 kg paradajza ispečete u rerni. Kada se ohlade skinete koru i izrežete na komade i sipate u šerpu. 250 g ljutih paprika ispečete ili obarite i izrežete na komade pa to dodate paradajzu. Paprike se ne moraju guliti niti čistiti jer baš ta kora i semenke daju poseban „šmek“ svemu. Sipate u to 100 ml ulja. Kuvate pola sata pa dodate iseckanu vezicu peršuna, iseckanu glavicu belog luka, soli po ukusu, malo šećera i kašiku jabukovog sirćeta.

Savetujem da ukus podesite jer ja nekada dodam više soli ili šećera jer ukus se razlikuje u zavisnosti od toga koji paradajz koristite. Kuvate još 10 minuta i stavite da se ohladi. To je sve. Nakon toga ide pasterizacija i u skladište.

Mnogo je brže ako stavite paprike i paradajz da se zajedno peku.

KISELI TOMATILO

Tomatilo – biljka koju ništa ne napada i prilagođena je bio uzgoju. Opet se jako malo uzgaja jer na kraju većina ne zna šta da radi s tolikim plodovima. Tomatilo nema zanimljiv ukus kao sveži plod ali se od njega pravi salsa, džem, slatko i kiseli se sa ostalim povrćem.

Pokupim tomatilo jednom u 4 dana jer kada je zreo on jednostavno padne. Očistim ga i stavim da se kuva u slanoj vodi 5 min. Dodam tu i tikvicu izrezanu na komade, mrkvu, papriku. Kada se obari povrće ređam ga u tegle. Tomatilo je mekan kada se obari, ali je to ono što nam treba, tada se dobije jako sočan zalogaj.

Ako želite da teglica bude i dekorativna birajte manje teglice i ređajte povrće tako da pravite kolaž od boja.

Zalijte povrće tečnošću koju koristite kada kiselite krastavce. Ja uvek koristim istu tečnost jer je podešena po mom ukusu – dovoljno je i slano i po meri kiselo ali to su moje mere, vi napravite po vašoj.

Moja mera: 3 l vode, 1.3 l jabukovog sirćeta, 200 g šećera, 100 g soli. Prokuva se i zalije povrće.

Nakon toga ide na pasterizaciju.

STRAH OD STRŠLJENA

Kada sam došla na ovo imanje jedini strah koji su mi preneli je strah od stršljena. To nije bio moj strah, nisam imala iskustvo s njima. Strah od stršljena je najčešći nasleđeni strah koji se prenosi s kolena na koleno. Bilo je besmisleno živeti u prirodi i bojati se jednog njegovog dela, pa sam na tom strahu morala da radim. Moj put je bilo istraživanje koje je racionalizovalo strah na osnovu statistike i naučnih podataka.

Za istraživanje sam postavila ključnu rečenicu – stršljen može da te ubije.

Da li je stršljen ubica ili pogrešno shvaćeni predator?

Dovoljno je da neko izgovori reč „stršljen“ i razgovor često odmah dobije ton crne hronike. Veliki je. Glasan. Izgleda opasno. Leti brzo i ima reputaciju insekta čiji ubod može da bude smrtonosan. I jako boli. S obzirom da je kod mene prag bola pomenen, nakon uboda koji sam doživela nekoliko puta rekla sam – de ti to malo jače – ali ja nisam merodavna.

Ali između „može da ubije čoveka“ i „ubija ljude“ postoji ogromna razlika. I upravo tu počinje moje istraživanje o stršljenu.

Koliko nas stršljen zaista ubija?

Na ovo pitanje zapravo ne postoji jednostavan broj za naše okolne zemlje.

Razlog je važan, zvanične statistike uglavnom ne razdvajaju precizno smrtno slučajevima prema konkretnoj vrsti insekta. Velika evropska studija koja je analizirala zvanične registre za period 1994–2016 zabeležila je 1.691 smrtni slučaj povezan sa ubodima opnokrilaca u 32 evropske zemlje. Ali ta baza ne omogućava da se taj broj pošteno predstavi kao broj ljudi koje su ubili baš stršljeni.

Za ilustraciju koliko je razlika važna: u Srbiji je u posmatranom periodu zabeleženo 53 smrtna slučaja u toj široj kategoriji, što je prosečno 2,94 godišnje. U Hrvatskoj ih je bilo 35, odnosno prosečno 1,84 godišnje.

Ali to nisu brojevi ljudi koje su ubili stršljeni. To su podaci o širem uzroku smrti koji uključuje više vrsta opnokrilaca. Zato bi svako pretvaranje tih brojk u „stršljen godišnje ubije toliko i toliko ljudi“ bilo naučno pogrešno.

Drugim rečima, crna hronika nam daje dramatične pojedinačne slučajevima, ali kada pokušamo da ih pretvorimo u sliku rizika na nivou čitave populacije, priča izgleda mnogo manje dramatično.

A zašto ga se onda toliko plašimo?

Zato što stršljen ima sve ono što ljudski mozak intuitivno povezuje sa opasnošću. Njegov ubod zaista može da bude veoma bolan, dok kod osobe sa teškom alergijskom reakcijom ubod može dovesti i do životno ugrožavajuće anafilaksije. Dakle, strah nije potpuno izmišljen. Problem nastaje kada mogućnost pretvorimo u verovatnoću. Stršljen **može biti** smrtonosan. To ne znači da je susret sa njim **verovatno** smrtonosan.

Stršljen nije "beskorisni leteći napadač", već predator.

Evropski stršljen, *Vespa crabro*, lovi različite insekte i učestvuje u regulaciji njihovih populacija. Kao predator, deo je prirodne mreže ishrane i ima svoje mesto u ekosistemu. Prirodnjački muzej u Londonu ga opisuje kao važnog člana ekosistema i ističe ulogu srodnih društvenih predatora u održavanju ekološke ravnoteže.

Drugim rečima, on je predator koji traži hranu i brani svoj prostor. Ne leti unaokolo sa zadatkom da pronađe čoveka. Sami sebe dovodimo u opasnost.

Stršljen je mnogo problematičniji kada se približimo njegovom gnezdu, kada ga uhvatimo, pritisnemo ili pokušamo da ga udarimo. Stršljen kao i sva bića u prirodi, reaguje na naš strah. Kada ga vide ljudi počnu da mašu rukama, da vrište i trče što je za njega signal da je ugrožen i kreće u napad da se brani. Ovaj susret može da prođe bez ikavih posledica po nas samo kada bi svako u tom susretu radio svoj posao i otišao svojim putem. Problem je što čovek čim vidi stršljena ima potrebu da ga ubije. Preciznije, ubije uz paniku.

Njegov ubod može ozbiljno da ugrozi osobu sa teškom alergijskom reakcijom. Ali kada pogledamo dostupne epidemiološke podatke, ne dobijamo sliku masovnog tihog ubice koji svake godine odnosi veliki broj života u regionu.

Čak je i evropska naučna literatura vrlo oprezna sa zaključcima, jer su podaci o smrtnim ishodima retki i jer se u zvaničnim registrima često ne može precizno utvrditi koja je konkretna vrsta opnokrilca izazvala ubod.

Upravo sve ovo mi je pomoglo da se oslobodim svog straha i da danas na stršljena gledam kao na predatora koji ima svoje mesto u prirodi, svoj način odbrane i vrlo malo razloga da se uopšte bavi nama sve dok mi ne počnemo da se bavimo njime.

Možda ova moja priča pomogne i vama.

U ŠETNJI SA GOROSTASIMA – by Jess

Priče o lekovitom bilju – *Artemisia annua* L.

Kad porastem želim da postanem travar!

Obožavam narodne umotvorine. Volim mnoštvo tih vanvremenskih mudrosti koje je iznedrio narod sa ovih naših prostora, vazda proganjan, izrabljiv, nasilno menjan, ali uvek bistar i kadar u kratkim crtama sažeti suštinu. I ne samo umotvorine. Kada vam se poslednji put neko obratio sa "Čiji si ti"? Da li ste ikada uopšte i razmišljali o simbolici koja je utkana u ove tri kratke reči? Bez nepotrebnog kićenja, uvijanja, rodno prihvatljivih izraza, nepotrebne brige da li će vas uvrediti nazvavši vas gospođom ili

gospođicom, trenerom ili trenerkinjom. Ne, pitanje je pravo u centar – “Od kojih si ti?” Ko su ti mater, otac? Ko su njihovi? Drugim rečima – koji su ti koreni. Daj ti meni kaži od kojih si postao, nemoj mi talasati previše. I, to je ulaznica za dalji razgovor. Nema tu previše koprcanja. Stari su znali, važno je, jer sa rođenjem dobijamo u nasledstvo svašta nešto, ne dolazimo na svet praznih ruku, dobijamo ono što su nam preci nametnuli, i dobro i loše, pa se tako “goli i bos” snalazimo i plivamo, misleći da smo “tabula rasa”. Jesmo, ali samo što se iskustva tiče. O tome intenzivno razmišljam svaki put kada sakupljam seme neke biljke. Ono u sebi sadrži mnogo zapisanih informacija o protekloj sezoni, i o tome se na našoj platformi mnogo govorilo i puno pisalo u nedeljnicima. To su ti koreni pre korena.

Mi danas, na platformi Trag Biljke, slavimo prapočetke, slavimo život, koren, ono najstarije i ono iskonsko od čega smo se (ne)svesno udaljili, a od čega smo zapravo neodvojivi. Slavimo prirodu, ali na onaj pravi način. I vraćamo točak na početak. Danas vam govorim o slatkome pelinu, rođenom bratu onog slavnog gorkog pelina za koji svi znaju. Međutim, danas smo tu zbog ovog drugog, manje problematičnog brata.

Prošle godine u ovo vreme nisam znala gotovo ništa o slatkome pelinu. Slatki pelin (lat. *Artemisia annua*) je jednogodišnja zeljasta biljka iz porodice glavočika. A onda sam naišla na dosta podataka iz naučnih istraživanja. Nekako su se redali jedni za drugim. Jedna fenomenalna žena, naučnik iz Kine, Tu Youyou, dobitnica je Nobelove nagrade zbog otkrića artemisininina, organskog jedinjenja sadržanog u slatkome pelinu. Studirala je farmakologiju u Pekingu i obučavala se kako da klasifikuje lekovite biljke, ekstrahuje aktivne sastojke i određuje njihove hemijske strukture. Do kraja svoje karijere bila je angažovana na Akademiji tradicionalne kineske medicine. Kada je Severni Vijetnam zatražio pomoć od Kine za vreme Vijetnamskog rata zbog malarije koja je odnosila mnogo vijetnamskih vojnika, predsednik Mao Cedung je pokrenuo “Projekat 523” 1967. godine, a na njegovo čelo je Tu Youyou postavljena 1969. Problem je bio taj što je parazit koji izaziva malariju postao otporan na hlorokin koji se do tada standardno koristio u lečenju. Morala je otputovati na ostrvo Hajnan u Južnoj Kini, na kome je, u tom trenutku, harala malarija. Nakon što se uverila u razornost bolesti, po Povratku u Peking je krenula u istraživanje medicinskih spisa drevnih kineskih dinastija, tražeći tradicionalne načine borbe protiv malarije. Do tog momenta 240.000 jedinjenja je bilo testirao za upotrebu u potencijalnim antimalaricima, ali nijedno nije bilo delotvorno. Potom su pronašli podatak u kome se pominje slatki pelin, koji je oko 400 g.n.e. korišćen u lečenju groznica koje je uzrokovala malarija. 1971. godine Tu je sa svojim timom izolovala aktivno jedinjenje, ali kada je ekstrakte testirala ništa se nije desilo. Ponovo se vratila tumačenju drevnih spisa. Pod pretpostavkom da se aktivna jedinjenja pelina oštećuju na visokim temperaturama kojima se izlaže kako bi se pripremio rastvarač, pokušala je sa rastvaračem na bazi etra, koji ključa na nižoj temperaturi. Prvobitno ga je testirala na miševima i majmunima i učinak je bio stopostotan. Pre nego što je ekstrakt testiran na 21 pacijentu u provinciji Hajnan, ispitala ga je na sebi i svojim kolegama - svi su se oporavili.

Koncentracija artemisininina u osušenim listovima divljeg slatkog pelina iznosi do 1,5 % , a u nekim hibridima iznosi i do 2%. On se koristi kao antivirusno, antibakterijsko, antikancerogeno, antiparazitsko, antigljivično, antiinflamatorno i antimalarijsko sredstvo. Kakva biljka!

Međutim, ovo nije kraj. Da se fokusirano na svežija otkrića: in vitro (laboratorija) i in vivo (ispitivanja na životinjama) naučne studije otkrile su antitumorsko dejstvo artemisininina i njegovih polusintetskih derivata (konstantno se istražuju novi zbog ograničenja prirodnog obzirom da se brzo metaboliše i izbacuje iz organizma). U toku su i rane kliničke studije na ljudima, faze III, koje još uvek nisu završene, pa se iz tog razloga artemisinin još uvek ne upotrebljava kao zvanični lek protiv kancera. Međutim, postoje neka manja klinička ispitivanja rađena prethodnih godina koja se mogu pohvaliti vrlo dobrim rezultatima u korist artemisininina. Utvrđeno je nekoliko mehanizama delovanja na tumorske ćelije, odnosno nekoliko načina na koje artemizinin remeti životni ciklus tumorskih ćelija: sprečava angiogenezu (takoreći "izgladnjuje" tumor), indukuje apoptozu i ferroptozu (smrt ćelije), oštećuje njenu DNK, sprečava dalju deobu i metastaziranje. To su jako složeni hemijski procesi te se iz tog razloga neću upuštati u njihovo detaljno opisivanje obzirom da nisam farmakolog ni hemičar, već samo zalutali magistar socijalnog rada koji je fasciniran svetom koji nam je pred nogama. Ne bih volela da se ovako kompleksna i revolucionarna otkrića pogrešno shvate, pa vam predlažem da sve te podatke istražite na sajtovima koji sabiraju naučnu literaturu, kao što sam to i ja radila, kao i u časopisima iz oblasti medicinskih nauka. Budite spremni na veliki broj linkova i referenci, jer podataka koji govore u prilog slatkom pelinu, odnosno njegovom aktivnom jedinjenju, artemisininu, je zaista mnogo.

Slatki pelin sam htela da upoznam lično. Kada sam nabavila njegovo seme pred samo proleće ove godine, prvo sam se glasno nasmejala jer sam mislila da je seme rukole najsitnije na svetu. Nisam znala šta s njim da radim i kako je uopšte moguće nešto ovako sitno posejati. Snebivala sam se nekoliko dana. Na kraju sam rešila da ga posejem pa šta bude. Kada sam ga pokazala ovom mom čoveku koji je već navikao da stalno mašem nekim zrnavljem, pogledao me je upitno i manuo rukom. Kažem ja njemu da ću prvo da ga naklijam, jer želim da vidim da nešto tako malo može da se pokrene. Konstatovao je da sam "nepregledana". Uzvratih da bi se isto moglo reći za čoveka koji nakon struganja drva rasklopi motorku da bi je brižljivo oprao Wap-om i Axelom. Jedna vankosmička ljubavna priča dve potpuno srodne duše u dve rečenice. Elem, moj slatki pelin je klija lep, i brzo, na moje veliko iznenađenje. Seme sam najoštrijom pincetom položila u supstrat. Sadnice koje sam dobila sam presadila početkom maja u saksije, gde se i sada nalaze. Uskoro očekujem seme, iz ovih sitnih svetlo-žutih kuglica. Slatki pelin se od gorkog pelina vizuelno lako razlikuje: svelto zelene je boje, sitnih i nežnih perastih listova, dok gorki pelin ima sivkaste, beličaste listove, takođe peraste, ali znatno krupnije nego slatki pelin. On, jednostavno rečeno, izgleda mnogo robusnije, dok slatki pelin odaje utisak jedne nežne, krhke, pa gotovo potpuno obične biljke. Ali, ovde uvek pričamo o svim tim biljkama o kojima se malo zna i pored kojih se tako olako prolazi, ni ne sluteći kakvu snagu u sebi imaju, tako skromne i male.

Iza nas je naporan period koji je trajao dugo. Avgust je pik sezone kada smo bili na izdisaju zbog suše, predatora, izgubljenog semena, izgubljene presade, u nedogled ponavljanih setvi, pa nam se čini da gubimo bitku i posustajemo, da radimo uzaludnu i besmisleni stvar dok po stoti put spašavamo biljke od koječega, ali znajte dobro – samo je jedna besmislena stvar na svetu i nju je izmislio čovek – a to je rat. Svemu ostalom – radujte se jer je to život! Sve što svojim rukama stvorite veće je od svega ostalog što ste platili, ma kolikim novcima. Prilika da probate i grešite, da rastete i menjate sebe. I ne, nisu ovo isprazne floskule. Volite sebe i svoje greške, zagrlite ih i

pogledajte im u oči, odbacite sujetu. One su vaše i niko vam ih ne može oduzeti. Na vama je da budete mudri i da ih iskoristite na najbolji mogući način.

I evo, vraćamo se na početak priče – na korene. Kud' god krenemo i u kom god pravcu da pogledamo sa sobom vučemo korene, od nekoga smo postali. Po čemu se, onda, razlikujemo od biljaka? Zašto smo se, kao civilizacija, odmetnuli od prirode? O ovome misle samo retki, oni koji su koren dodirnuti, pomirisali, upotrebili kao lek. Samo Tragači koji mu se uvek vraćaju.

Srećan 100. Nedeljnik celome svetu!

Dobro otvorite oči i pogledajte malo niže – dole žive Gorostasi!

PRIRUČNIK - Dr. Ismeta Ćorić MA

NAPOMENA ZA UREDNIŠTVO Nedeljnika Trag Biljke:

Molimo Vas da članak objavite pod tačnim i cjelovitim podacima o autorstvu i licenci koji su navedeni u nastavku. Tekst sadrži originalna tehnička rješenja i integrisane dizajne autorice.

- **Licenca za objavu:** ©Dr. Ismeta Ćorić MA, 2026. Sva prava pridržana. Sadržaj je licenciran pod međunarodnom licencom Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 ([CC BY-NC-ND 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/))
- *Dopušteno je prenošenje i primjena sistema uz obavezno navođenje autorice. Komercijalno korištenje, prodaja nacrti i modificiranje dizajna bez pismene dozvole nisu dopušteni.*

NAPOMENA ZA ČITATELJE – Zbog veličine teksta odlučili smo da priručnik objavimo u skraćenoj formi u tri dijela, bez skica. Nakon objave u Nedeljniku kompletan priručnik sa skicama biće objavljen u Učionici.

Uvod

Prognoze klimatologa nisu optimistične: u budućim godinama očekuju nas temperature puno više od ovogodišnjih ekstremnih i dugotrajne suše. Posljedice bi mogli osjetiti već ove zime kroz probleme u opskrbi hranom. Održiva opskrba vodom u budućnosti postaje pitanje opstanka.

“Neke poljoprivredne kulture više neće moći rasti, posebno u najsušnijim dijelovima Sredozemlja i južne Europe. Pri tome ni intenzivnije navodnjavanje neće biti rješenje zbog sve veće nestašice vode, pa bi pojedine poljoprivredne površine u Europi mogle trajno izgubiti svoju svrhu”, naglasila je Ylä-Mononen iz Evropske agencije za okoliš (EEA)“. (Fokus.ba)

Inovativni permakulturni dizajn za ekstremnu sušu i očuvanje biologije tla

Tlo i biljke su prema principima bio baštovanstva u perma modelima (PM) izuzetno dobro zaštićene, ali u ekstremnim uslovima i oni se morati učestalije navodnjavati.

Postoje različite metode koje mi, mali uzgajivači možemo prilagoditi uslovima, veličini i lokaciji svog vrta. U ovom tekstu donosim svoja lična iskustva i praktične načine kako se samoodrživost može postići uz minimalna ulaganja i malo truda.

Sistem 1: Integrirani sinergijski model mikroklimatskog zadržavanja vlage

Inovacija kroz sistemsku integraciju postojećih permakulturnih elemenata

Opis autorstva: *Iako su pojedinačni elementi ovog modela – suhozid i kanal (swale), Hügelkultur gredica, nadstrešnica za zasjenu i korištenje kondenzata poznati u ekološkoj poljoprivredi, originalni doprinos autorice očituje se u njihovoj specifičnoj prostornoj, fizikalnoj i funkcionalnoj integraciji u jedan jedinstveni mikroklimatski mehanizam. Ovaj sinergijski protokol povezivanja elemenata predstavlja originalni integrirani dizajn autorice.*

Integrirani sinergijski model mikroklimatskog zadržavanja vlage predstavlja funkcionalni spoj permakulturnog konturnog suhozida, jarka za retenciju vode (swale), Hügelkultur gredice i nadstrešnice za zasjenu, pri čemu mreža za sjenu ima dvije svrhe: zaštita od sunca i sakupljanje kondenzata od rose/magle.

1. Konturna linija, potporni suhozid i Hügelkultur

Kada sam odlučila proširiti vrt na kosom terenu, jedini održiv način bio je pravljenje kaskada prateći permakulturnu konturnu liniju (izohipsu). Iza suhozida je ostao prazan usjek. Tako se stvorio prostor za “temelj“ Hügelkultur gredice kao idealno, gotovo rješenje, ali i kao izvrstan izbor za moj kosi teren sa padom terena prema jugu. Rubom kaskade prema višoj koti u smjeru istok-zapad smo iskopali plići jarak za retenciju kišnice.

Kameni podzid drži zemlju i trajno sprječava eroziju na nagibu od oko 15°, dok zakopano drvo unutar gredice stvara podzemnu spužvu koja zadržava vlagu sedmicama. Osim toga, tlo na tako dobijenom perma modelu gusto prekrivena različitim biljkama čini je znatno hladnijom od vanjskog zraka i samog kamenog zida.

Između naslaganog kamenja postoje stotine kanalića. Tokom dana, topli i vlažni zrak prolazi kroz te kanaliće unutar zida i na dodiru sa hladnom podzemnom zemljom naglo se hladi trenutno dostižući tačku rosišta (pasivna aerokondenzacija). Pošto se ovaj proces odvija pod zemljom, dobijena kondenzovana voda ne može ispariti na suncu, već je tlo odmah upija direktno u zonu korijena. Na ovaj način dobila sam sistem 3 u 1 – stabilan podzid sa dodatnom površinom za sadnju, stalan pasivni izvor vlage u tlu i visoku estetiku prostora. Zid sam podigla na visinu od 60 cm, dužine oko 30m, i dobila sam blago vijugavu površinu za sadnju širine od 2,5-3m, dužine 30m.

Dinamika Hügelkultur gredice u sušnim uslovima

Nakon svake kiše, trupci na dnu gredice upijaju velike količine vlage. Tokom ljetne suše površinski sloj zemlje se neminovno isušuje, ali porozno, trulo drvo u dubini zadržava vodu i polako je otpušta prema gore kroz kapilarne procese, konstantno opskrbljujući korijenje. Biljke sa dubljim korijenovim sistemom u ovakvoj gredici mogu preživjeti sedmicama bez kapi kiše, posebno ako iznad tog kabastog sloja nastavljamo uslojavati perma model: 10cm sijena, stajnjak, kuhinjski otpad, eventualno mala količina drvenog pepela, još jedan sloj od 10cm sijena i na kraju aktivator tla.

U ovakvom perma modelu, na kaskadi, uz rub kamenog zida, idealno je posaditi puzave kulture poput tikava, tikvica i dragoljuba. Njihovo bujno lišće prirodno će padati niz suhozid i stvarati gusti, živi štit koji hladi kamen i drastično smanjiti isparavanje vlage sa njegove površine, dok plodovi nesmetano dozrijevaju na travnatom tlu ispod zida. Ne treba zanemariti još jedan ključan benefit ovog dizajna: kamen je odličan provodnik i zadržava toplinu duže od zemlje. Na mjestu dodira toplog kamena i vlažne, hladne zemlje sa unutrašnje strane **stvaraće se dodatni kondenz!**

2. Nadogradnja sistema – Univerzalni model navodnjavanja pomoću mreže za zasjenu i živog zida od biljaka

Bez obzira o našem mišljenju o plastici sušnija i još toplija ljeta natjeraće nas da na neki od načina postavimo sjenilo iznad biljaka. Tako sam došla na ideju – u zavisnosti od lokacije vrta, strateški postavljene mreže za zasjenu mogu pasivno sakupljati maglu/rosu koristeći silu gravitacije i djelimično vlažiti gredicu. Ako uz mreže posadimo visoke kulture (vodeći pri tome računa o negativnoj alelopatiji), možemo dobiti mikro klimat u kojem će biljke napredovati i u teškim uslovima dugotrajne suše.

Ovaj sistem predstavlja samoodrživo, jeftino i energetski neovisno rješenje (0% potrošnje energije) koje spaja fizikalne zakone kondenzacije i uzgoja u perma modelima prema principima bio baštovanstva Trag Biljke. Time ovaj sistem istovremeno rješava tri ključna problema: osigurava dopunsku vlagu od rose, pruža sjenu i zadržava vodu u tlu pod debljim slojem sijena.

U sljedećem Nedeljniku opisaću na koji način postaviti mreže i rasporediti biljke u živom zidu prilagođeno različitoj klimi, ponaosob u planinskim, kontinentalnim i primorskim vrtovima.

Pozdrav do sljedećeg Nedeljnika!

Dr. Ismeta Ćorić MA

AKTUELNI PROBLEMI U BAŠTI

Ove nedelje su baštovani prijavili pojavu puževa pa nam se oni vraćaju na velika vrata u baštu. Naravno, čim imamo pad temperatura i jake rose evo i nove borbe s puževima. Pregledajte biljke predveče ili rano ujutro i videćete male, sive puževe koji su aktivni čitave sezone, ali u ovom periodu pojačavaju svoje aktivnosti. I nipošto ne zalivajte baštu uveče, već u toku dana. Vлага noću pogoduje puževima pa na taj način pojačava te šansu za veliku štetu.

Smrdibube su još uvek aktivne mada se primećuje da su počele da ulaze u stambene objekte što je lepa vest jer to znači da neće dalje polagati jaja. Ono što je u bašti je poslednja generacija smrdibuba pa zasucite rukave i usisajte ih.

Ispiranje biljaka i posipanje cimeta je jako učinkovito ali ovaj podmladak koji je sada u baštama ne reaguje na cimet, samo na ispiranje vodom. Ako nemate još uvek dovoljno vode usisavajte ih ili istresajte u kante. Na našem kanalu imate mnogo preparata protiv smrdibuba, a u Zbirci od 200 preparata koliko sadrži naš Paket

Prirodna Zaštita Bašte imate jako veliki izbor preparata u skladu sa resursima koje imate. Neka zaštita bude što jeftinija.

PODSETNIK NA ROKOVE

Planine – za najveći broj kultura je postavka jesenje zone završena. Setva jesenje bašte za ovu sezonu je gotova osim za salate, blitvu, radič, endiviju koje se još uvek mogu presađivati.

Kontinent – ove nedelje se završava rok za setvu graška. Jedina sorta koja se sada može sejati je Mali provansalac. Završava se rok za sadnju krompira. Rok za mrkvu, peršun, paštrnjak, bosiljak, celer i kopar je završen. Požurite sa presadnjom kupusarica jer je i za njih rok do kraja nedelje za optimalnu berbu. Pesađujemo julski rasadnika i dalje. Ako želite da uzgojite lobodu možete da radite DS semena na mestima koje su u Projektima islanirani kao JBU.

Završava se rok za setvu JBU i produžen je do 20.09.

Primorje – postavlja se JBU, presadnja rasadnika koje smo u ovoj sezoni ranije sejali. Za sada nemate ograničenja ali naglašavam da je mnogo bolje ranije posejati boranije, krastavac i tikvice koje zahtevaju duže dane i više sunca za maksimalni prinos pa je važno da njihovu setvu obavite do kraja ove nedelje.

OBAVEŠTENJE O NOVIM PONUDAMA

Još uvek je dostupan novi Paket Prirodna Zaštita Bašte koji je kompletan alat za uspešnu prirodnu zaštitu bašte.

Omogućava vam da:

- prepoznate problem na vreme da biste sačuvali biljke
- prepoznate korisne predatore koji vam pomažu i sačuvate ih u bašti
- odaberete pravo prirodno rešenje (recept ili metodu odbrane iz Zbirke sa 200 recepata)
- reagujete na vreme i sačuvate plodove tokom cele godine

Paket nema rok trajanja, možete zauvek da ga koristite i ostaje zauvek u vašem vlasništvu.

Više informacija možete da pročitate ovde:

<https://tragbiljke.com/paket-prirodna-zastita-baste/>

Ako bi vam bilo korisno da vam budem kolektivni mentor, ulazak u našu Učionicu, odnosno našu celu Zajednicu, je otvoren za septembar.

Zato ako mislite da bi vam pomoglo da imate mene kao svog mentora, kome možete da postavljate pitanja u Učionici, ali i da učite iz pitanja drugih baštovana, kao i da učite iz edukativnog sadržaja koji se nalazi u Čitaonici...

Prijava se vrši preko naše web-stranice popunjavanjem jednostavne ankete. Nakon popunjene ankete kontaktiraće vas naš koordinator Goran Pivašević putem aplikacije Viber sa dodatnim informacijama.

Za anketu kliknite ovde: <https://tragbiljke.com/trag-biljke-ucionica/>

Sledeći Nedeljnik očekujte u naredni **četvrtak**.

Do tada, ostanite nam dobro!

Biljana,

Trag Biljke Tim